

(1) כהן גדול דן ודנין אותו: דף יח ע"א-ע"ב (מתחילת הפרק עד הנקודתיים השניות)

ברקע של המשנה שלנו, עומדת משנה ה מן הפרק הקודם (בגמרא נדפסו כל המשניות של הפרק הקודם ברצף בתחילת הפרק), עיין בה.

הגמרא שואלת על תחילת המשנה שלנו שאלה, ומשיבה עליה שלוש תשובות, שהראשונה שבהן נדחית מיד.

שאלת הגמרא

1. הסבר בלשונך את שאלת הגמרא.¹

התשובה הראשונה של הגמרא

2. מהי תשובת הגמרא?

---

3. כיצד דוחה הגמרא את התשובה הראשונה?

---

4. מה הראיה שמביאה הגמרא מדברי ריש לקיש לדחיית התשובה הראשונה?

התשובה השניה של הגמרא

5. מהי תשובת הגמרא?

התשובה השלישית של הגמרא

הגמרא מביאה ברייתא מהתוספתא כדי להסביר שמשנתינו מלמדת אותנו את החידוש שבתוספתא.

לברייתא המובאת ישנם שני חלקים, והגמרא מבררת ומסבירה תחילה את החלק הראשון, ולאחר מכן את החלק השני.

6. באילו מילים מסתיים כל אחד מחלקי הברייתא?²

---

7. במה עוסק חלקה הראשון של הברייתא?

---

8. במה עוסק חלקה השני של הברייתא?

---

1 שאלת הרחבה: מדוע הקיצור במשנה חשוב כל כך, עד שכל מקום שיש בו אריכות מיותרת מעורר שאלה?

2 שאלת הרחבה: לפי מה קבעת היכן מסתיימת הברייתא?

חלקה הראשון של הברייתא

בניסיונה להבין את חלקה הראשון של הברייתא, שואלת הגמרא על הברייתא שאלה דומה לזו שהיא שאלה קודם על המשנה. לאחר מכן היא עונה תשובה, מקשה עליה ומתרצת את הקושיה. בתירוץ מביאה הגמרא הוה אמינא ודוחה אותה באמצעות מדרש הלכה.

9. הסבר בלשונך את שאלת הגמרא על הברייתא (בחלקה הראשון)?

---

10. מהי תשובת הגמרא?

---

11. מה מקשה הגמרא על התשובה?

---

12. כאשר הגמרא מתרצת את הקושיה, היא מביאה הוה אמינא שהברייתא באה לדחות. מהי ההוה אמינא הזו?

---

13. מהו מדרש ההלכה שעל פיו נדחית ההוה אמינא הזו?

חלקה השני של הברייתא

ישנם שני שלבים בניסיונה של הגמרא להבין את חלקה השני של הברייתא. בשלב הראשון נוסח הברייתא תמוה, והגמרא מפרשת אותו. בשלב השני הגמרא שואלת מה החידוש בדברי הברייתא, ומשיבה שהברייתא באה כדי לדחות הוה אמינא. הגמרא גם מביאה מדרש הלכה שמסביר מדוע יש לדחות את אותה הוה אמינא.

14. מה היה תמוה בנוסח הברייתא?³

---

15. כיצד פירשה הגמרא את הברייתא?

---

16. איזו הוה אמינא דוחה הברייתא שלנו?

---

17. מה למד רב אדא בר אהבה מהפסי "כל הדבר הגדול יביאו אליך"?

---

18. מה היה נלמד מן הפסוק, לו היה כתוב בו "כל דברי גדול יביאו אליך"?

---

19. עיין ברש"י ד"ה דבר גדול ממש וכתוב באיזה מקרה יש לדון כהן גדול לפני בית דין של 71 דיינים.

---

20. אחרי שהתבררו שני חלקי הברייתא, מה התשובה השלישית לשאלה ששאלה הגמרא על המשנה?

---

21. בסופו של דבר התשובה השלישית מאד דומה לתשובה הראשונה של הגמרא. הסבר את הדמיון בין התשובות.

---

22. מה משותף לכל שלושת התשובות?

מילים בארמית לשינון

הא - זה

נמי - גם

ואי בעית אימא – ואם תרצה אמור

אית - יש

לית - אין

מי כתיב - האם כתוב

(2) כהן גדול מעיד ומעידין אותו: דף יח ע"ב

הגמרא מביאה ברייתא כדי ללמוד שכהן גדול פטור מלהעיד, ולאחר מכן מבררת באיזה מקרה בכל זאת הוא מעיד. בהמשך לכך עוסקת הגמרא במקרים שבהם מלך וכהן לא דנים, ובמה שרוב פפא למד מכך.

שאלת הגמרא

1. מה למדה הגמרא מן הברייתא (ראה רש"י ד"ה לכך נאמר והתעלמת)?

תשובת רב יוסף

2. לפי תשובת רב יוסף, כהן גדול באמת פטור בד"כ מלהעיד, והדין במשנתנו עוסק במקרה חריג. מה הוא?

---

3. הגמרא דוחה את תשובת רב יוסף. מה המקור שהגמרא מביאה כדי לדחות את דבריו?

---

4. מה הדחיה של הגמרא לדברי רב יוסף?

תשובת רב זירא

5. גם רב זירא מסביר שהדין במשנתנו עוסק במקרה חריג. מה הוא?

---

6. הגמרא מקשה קושיה על תשובת רב זירא ומתרצת אותה. מה הקושיה ומה התירוץ?

---

7. הגמרא מביאה הלכה מברייתא, ומקשה ממנה על התירוץ לדברי רב זירא. מה ההלכה, ומהו הקושי על התירוץ?

---

8. כיצד מתורץ הקושי האחרון?

העמקה בדברי הברייתא שהובאה בגמרא

9. ישנם שני חלקים לברייתא. מה ההלכה בחלק הראשון ומה טעמה (ראה רש"י ד"ה לא תענה על רב)?

---

10. מה ההלכה בחלק השני, ומה שני הטעמים לה?

---

11. מה למד רב פפא מן הטעמים לברייתא זו, וכיצד?

---

12. הגמרא מקשה על מסקנת רב פפא מן הברייתא, ממעשה בשלושה רועי בקר ששוחחו על התאמת מזג האויר לחודש בשנה, ומכך שחכמים שמעו את שיחתם ועיברו את השנה. הסבר את דברי הרועה הראשון.

---

13. הסבר את דברי הרועה השני.

---

14. הסבר את דברי הרועה השלישי.

---

15. מה הקשו מדברי שלושת הרועים על מסקנת רב פפא מן הברייתא?

---

16. כיצד תירצה הגמרא את הקושיה על מסקנת רב פפא מן הברייתא?

מילים בארמית לשינון

שתא – שנה

בתר - אחרי

אזיל - הולכים

איני – האמנם

תור – שור

טיהרא - צהרים

טול – צל

3) כהן גדול חולץ וחולצין לאשתו: דף יח ע"ב-יט ע"א

הגמרא חוזרת לפרש את משנתנו, ומדגישה את העובדה שהמשנה לא חלקה בין יבמה שנתאלמנה לאחר אירוסין ובין יבמה שנתאלמנה לאחר נישואין. הגמרא שואלת מדוע אין הבדל ביניהם, משיבה ומביאה ראיה מברייתא.

1. מהן המילים במשנה שבהן עוסקת הגמרא שלפנינו?

---

2. הסבר מה ההבדל בין יבמה שנתאלמנה לפני נישואין ובין יבמה שנתאלמנה לאחר נישואין?

---

3. הגמרא מדברת על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה. פרט באילו מצוות מדובר (ראה רש"י יח ע"ב ד"ה בשלמא מן הנישואין; רש"י יט ע"א ד"ה ואין עשה).

---

4. האם מן התורה יש מקרה שבו כהן גדול יכול ליבם אלמנה? הוכח דברך ממקור תנאי.

מילים בארמית לשינון

אמאי - למה

בשלמא – קושיה, שני חלקים, חלק אחד שלום וחלק שני מלחמה.

4) כהן גדול בהלוית המת: דף יט ע"א

בתחילה מובאת ברייתא המתאימה לשיטת רבי מאיר. לאחר מכן משבחת הגמרא את הראיה מפסוק שמביא רבי יהודה נגד דברי רבי מאיר, אך בהמשך היא דוחה את הראיה ומפרשת את הפסוק אחרת.

1. מהי מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה במשנה?

---

2. על איזה פסוק מבסס רבי יהודה את דעתו?

---

3. כתוב את הפירוש של רבי יהודה במשנה לפסוק שהוא מביא כראיה.

---

4. כיצד פירשה הברייתא שהביאה הגמרא את אותו פסוק?

---

5. העתק בלשון הגמרא את דברי השבח של הגמרא לראיה שהביא רבי יהודה במשנה.

---

6. כיצד דחתה הגמרא את הראיה הזו של רבי יהודה מן הפסוק?

---

7. כיצד פרשה הגמרא את הפסוק לאחר שנדחתה הראיה של רבי יהודה ממנו?⁴

---

8. האם הפירוש החדש לפסוק, מתאים רק לשיטת רבי מאיר, או מתאים גם לשיטת רבי יהודה?

---

9. הסבר את מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה, לפי מסקנת הגמרא.

---

10. רבי מאיר אומר שבמקרה שלנו יש לכהן הגדול "הכירא". למה הוא מתכווין?

מילים בארמית לשינון

אית – יש
אתי – יבוא
ליה – לו
דילמא – שמא.

5) כהן גדול שמנחם ושמנתחם: דף יט ע"א

הגמרא מביאה ברייתא המלמדת כיצד נוהג כהן גדול שמנחם או שמתנחם. בהמשך לומד רב פפא שלושה דברים מן הברייתא. בעקבות זאת יש דיון במנהגי ניחום אבלים שהשתנו בירושלים, בשלוש תקנות של רבי יוסי בציפורי שאחת מהן קשורה למנהגי ניחום אבלים ובדברים של רבי יאשיה שעוסקים גם הם בדיני ניחום אבלים. לבסוף עוסקת הגמרא בנוסח הדברים שבו כהן גדול מנחם אחרים.

מי מלווה את הכהן הגדול בשעה שמנחם ומתנחם

1. עיין במשנה וכתוב מי מלווה את הכהן הגדול בזמן שהוא מנחם אבלים, והיכן נמצאים המלווים ביחס למיקומו של הכהן הגדול (ראה גם רש"י על המשנה ד"ה והממונה)

---

2. מהו משוח שעבר (ראה רש"י יט ע"א ד"ה משוח שעבר) ומהו סגן?

---

3. הגמרא מביאה ברייתא המלמדת כיצד נוהג כהן גדול בשעה שמנחם ובשעה שמתנחם. באילו מילים מסתיימת הברייתא?

---

4. הגמרא מדייקת בדברי הברייתא, ולומדת משהו על כהן גדול שמתנחם, מן ההבדל בין דברי הברייתא על כהן גדול שמנחם וכהן גדול שמתנחם. מה היא לומדת, ומה הטעם לכך?

הלימודים של רב פפא מהברייתא

5. מהם שלושת הלימודים שלמד רב פפא מהברייתא? כתוב מהיכן נלמד כל אחד מן הלימודים.

א. שמע מינה היינו סגן _____

ב. ושמע מינה אבלים עומדין _____

ג. ושמע מינה אבלים לשמאל _____

מנהגי ניחום אבלים שהשתנו בירושלים ותקנות רבי יוסי בציפורי

6. מתח קו

- המנהג הקדום בירושלים
- המנהג מתוקן של ניחום האבלים בירושלים
- המנהג שתיקן רבי יוסי בציפורי
- העם עומדין ואבלים עוברין
- אבלים עומדין וכל העם עוברין

7. מה גרם לשינוי המנהג של ניחום האבלים בירושלים?

---

8. השלם את הטבלה הבאה

טעמה של התקנה	מה התקנה	
(ראה רש"י ד"ה משום מעשה שהיה)		תקנה II של רבי יוסי בציפורי
(ראה רש"י ד"ה משום ייחוד)		תקנה III של רבי יוסי בציפורי

9. מהם שני הדברים שלימד רבי יאשיה הגדול בבית העלמין של העיר הוצל⁵?

הנוסח שבו מנחם כהן גדול

הגמרא מבררת מה הנוסח שבו כהן גדול מנחם אבלים. היא מביאה ברייתא עם נוסח שהכהן הגדול אומר לאחרים, ומבררת באיזה הקשר נאמרים הדברים.

10. העתק את הברייתא שהגמרא מביאה.

---

11. כיצד ידעת לזהות היכן מסתיימת הברייתא ומתחילים דברי הגמרא?

12. כיצד הגמרא מוכיחה שלא יכול להיות שהברייתא מדברת על מקרה שבו כהן גדול משיב לאלה שמנחמים אותו (ראה רש"י ד"ה נחשא קא רמי)?

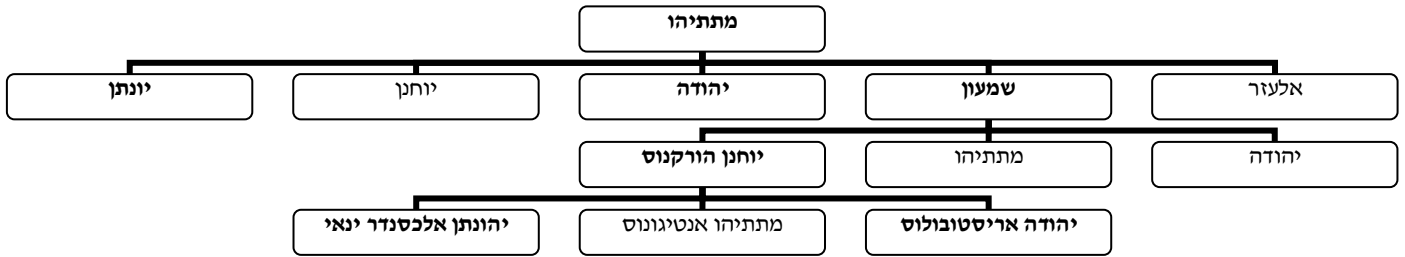

מילים בארמית לשינון

רבה – הגדול	חדי – שמח
היכי – איך	אחרני – אחרים
רמי – זורק	תא – בא
	להו – להם

6) המלך לא דן ולא דנין אותו: דף יט ע"א-ע"ב

1. רב _____ מסביר שהדין במשנה מדבר על מלכי _____, אבל ביחס למלכי _____, הדין הוא ש_____ כדי לנמק את הדין במשנה המדבר על _____, מביאה הגמרא מעשה. המעשה עוסק בינאי המלך – המנהיג השביעי בשושלת החשמונאים (76-103), וברבי שמעון בן שטח – אחד מבני הזוג השלישי בשושלת הזוגות שזכרה בפרקי אבות לאחר אנטיגנוס איש סוכו, שלפי המקורות היה אחיה של שלומציון אשת ינאי המלך.

2. המעשה עסק בעבדו של _____ שהרג ונידון בבית הדין. הדבר שעורר את כעסו של _____ היה שרבי שמעון בן שטח קרא לו לבוא ולעמוד על רגליו ליד _____.

6) המלך לא חולץ ולא חולצין לאשתו: דף יט ע"ב

1. המשנה מביאה שתי דעות ביחס לחליצה של מלך. מה הן?

הדין	התנא	
_____	ת"ק	דעה I במשנה
_____	_____	דעה II במשנה

2. על איזו משתי הדעות שבמשנה מקשה הגמרא קושיה? _____

3. כיצד מתרצת הגמרא את הקושיה? _____

מילים בארמית לשינון

עבדיה – עבדו   שדריה – שלחו   להו – להם.
תא – בא   להכא – לכאן   יתיב – ישב

7) ואין נושאין אלמנתו: דף יט ע"ב – כ ע"א

1. המשנה מביאה שתי דעות ביחס לנשיאת אלמנתו של מלך. מה הן?

הדין	התנא	
_____	ת"ק	דעה I במשנה
_____	רבי יהודה	דעה II במשנה

2. מאיזה מלך מביא רבי יהודה במשנה ראיה לשיטתו? _____

3. מאיזה פסוק מביא רבי יהודה במשנה ראיה לשיטתו? _____

4. הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את הפסוק שמביא רבי יהודה במשנה באופן אחר. כיצד היא מפרשת את הפסוק?

קושיית תלמידי רבי יוסי

5. לאור פרשנות הברייתא לפסוק, מובאת קושיה של תלמידי רבי יוסי (מן התוספתא סוטה יא, ט). מהי הקושיה?

6. מה התירוץ של רבי יוסי לקושיה?

7. מה התירוץ של רבי יהושע בן קרחה לקושיה?

8. על איזה פסוק מסתמך רבי יהושע בן קרחה בתירוצו לקושיה?

הגמרא מנסה להסביר את שיטת רבי יהושע בן קרחה וכיצד הוא מפרש את הפסוק שהוא הביא.

9. כיצד מפרש רב פפא את הפסוק?

10. הבעיה עם קידושי מירב: לאחר שדוד הכה את גלית היה למלך שאול _____ כלפיו. הטענה של שאול כלפי דוד היתה שדוד קידש את מירב ב _____, וזה מצב של מקדש ב _____, והמקדש ב _____ אינה מקודשת. לכן שאול נתן אותה ל _____ לאשה.

11. הבעיה עם קידושי מיכל: שאול אמר לדוד להביא לו _____ . דוד הביא אותם וקידש את מיכל בהם ובחוב שהיה לשאול כלפיו.

לפי הפירוש הראשון הטענה של שאול כלפי דוד היתה שאמנם מה שהוא הביא שווה _____, אך המקדש במלוח ובפרוטה, כוונתו לקדש בעצם במלווה, והמקדש ב _____ אינה מקודשת. דוד לעומת זאת סבר שהמקדש במלוח ובפרוטה, כוונתו לקדש בפרוטה, ולכן היא מקודשת.

לפי הפירוש השני, גם שאול וגם דוד מסכימים שהמקדש ב _____ ובפרוטה מתכוון לקדש בפרוטה, אלא ששאול חשב שמה שדוד הביא _____ משום שאין לזה שום שימוש, ואילו דוד חשב שהוא כן _____ משום שהוא ראוי לשמש כמזון לכלבים וחתולים.

מילים בארמית לשינון

קטליה – הרגו	יהבה – נתנה	זיל – לך.
אייתי – הבא	דעתיה – דעתו	שונרי – חתולים

12. ראינו לעיל שרבי יהושע בן קרחה, הסתמך בתירוצו לקושיית תלמידי רבי יוסי על פסוק. כיצד מפרש רבי יוסי את הפסוק הזה (ראה רש"י ד"ה לטעמיה)?

13. הגמרא אומרת שלרבי יוסי יש שיטה לפרש מקראות מעורבין. איזה עירוב ישנו בפסוק (בשמו"ב כא, ח): וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְנֵי רָצְפָה בֵּת אֵיָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׂאוּל אֶת אַרְמְנִי וְאֶת מִפְבֹּשֶׁת וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי?

14. כיצד מפרש רבי יוסי לשיטתו את הפסוק (בשמו"ב כא, ח): וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי?

15. איזה קושי רואה רבי יהושע בן קרחה בפסוק (בשמו"ב כא, ח): וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי (התוספתא בסוטה יא, ט מביאה בהקשר זה את הפסוק בשמו"ב ו, כג)?

16. כיצד מפרש רבי יהושע בן קרחה את הפסוק (בשמו"ב כא, ח): וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי?

17. סכס בטבלה הבאה את מחלוקת רבי יוסי ורבי יהושע בן קרחה:

רבי יהושע בן קרחה	רבי יוסי	
		התשובה לשאלה איך נשא דוד שתי אחיות
רב פפא:	(רש"י ד"ה לטעמיה)	כיצד מתפרש הפסוק בשמו"ב ג, יד: וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל אִישׁ בֵּית בֶּן שָׂאוּל לֵאמֹר תְּנֵה אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכָל אֲשֶׁר אִרְשָׁתִּי לִי בְמֵאָה עֲרֻלוֹת פְּלִשְׁתִּים:
		מה הקושי בפסוק בשמו"ב כא, ח: וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְנֵי רָצְפָה בֵּת אֵיָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׂאוּל אֶת אַרְמְנִי וְאֶת מִפְבֹּשֶׁת וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי
		איך יש לפרש את הפסוק בשמו"ב כא, ח: וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְנֵי רָצְפָה בֵּת אֵיָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׂאוּל אֶת אַרְמְנִי וְאֶת מִפְבֹּשֶׁת וְאֶת חַמְשֵׁת בְּנֵי מִיכָל בֵּת שָׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֶדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי

לאחר שהגמרא הביאה את פירושו של רבי יהושע בן קרחה לפסוק בשמו"ב כא, ח, מביאה הגמרא פרשנויות דומות לפסוקים עם קושי דומה.

18. רבי חנינא מביא מקור אחר. איזה קושי קיים לדבריו בפסוק ברות ד, יז: ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי?

19. כיצד מפרש רבי חנינא את הפסוק?

20. רבי יוחנן מביא מקור אחר מדבתי"א ד, יח: ואשתו היתה לה את נרד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. הגמרא מזהה את היתה לה את הנזכרת בתחילת הפסוק עם בתיה בת פרעה הנזכרת בסופו (ראה רש"י מגילה יג ע"א ד"ה ואשתו היהודיה), ואת רשימת השמות של ילדיה היא מזהה ככינויים למשה רבנו (ראה מגילה יג ע"א ואצלנו ברש"י ד"ה ירד אביגדור). לאור זאת, מה הקושי בפסוק זה?

21. כיצד מפרש רבי יוחנן את הפסוק?

22. מיהו מרד הנזכר בסוף הפסוק?

23. רבי אלעזר מביא לימוד קצת שונה ממקור אחר. איזה קושי קיים לדבריו בפסוק מתהלים עז, טז גאלת ברוע עמך בני יעקב ויוסף סלה?

24. כיצד מפרש רבי אלעזר את הפסוק?

25. גם רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן מביא לימוד דומה ממקור אחר. איזה קושי קיים לדבריו בפסוקים מבמדבר ג א-ב - ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני. ואלה שמות בני אהרן הבכר נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר?

26. מה למד רבי שמואל בר נחמני מהפסוק?

מילים בארמית לשינון

קטליה – הרגו	יהבה – נתנה	זיל – לך.
אייתי – הבא	דעתי – דעתו	שוני – חתולים

27. הגמרא מביאה דוגמא אחרונה לילדי אחד שהוזכרו בזיקה לאחר. איזה קושי קיים בפסוק מישעיה כט, כב - לָכֵן פֶּה

אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עָתָה יְבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ?

28. מה למד רב יהודה מהפסוק?

29. שימו לב לדומה ולשונה בין הלימודים השונים:

מה הפסוק בא ללמדנו	הקושי בפסוק		
		הפסוק בשמו"ב ג, יד: וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל אִישׁ בֵּשֶׁת בֶּן שָׂאוּל לֵאמֹר תִּנְה אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכַל אֲשֶׁר אִרְשָׁתִּי לִי בְּמֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים:	רבי יהושע בן קרח (מובא גם בתוספתא סוטה בשמו)
		הפסוק ברות ד, יז: וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׂכָנוֹת שֵׁם לְאִמֹר יֵלֵד בֶּן לְנַעֲמִי	רבי חנינא (מובא גם בתוספתא סוטה בעילום שם)
		הפסוק בדבה"א ד, יח: וְאִשְׁתּוֹ הִיִּהְדִּיָּה לָדָה אֶת יִרְדְּ אָבִי גְדוֹר וְאֶת חֶבְרֹן אָבִי שׁוֹכֵן וְאֶת יְקוּתִיאֵל אָבִי זֵנוּחַ וְאֵלֶּה בְּנֵי בְתֻלָּה בַת פְּרָעָה אֲשֶׁר לָקַח מֶרְדִּי.	רבי יוחנן
		הפסוק בתהלים עז, טז: גָּאֲלֶתֶ בְּזִרְעֵ עַמְּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סָלָה	רבי אלעזר
		הפסוקים מבמדבר ג א-ב: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבְרַת ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַבֵּכֵר נָדָב וְאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר?	רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן (מובא גם בתוספתא סוטה בעילום שם)
		הפסוק בישעיה כט, כב: לָכֵן פֶּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עָתָה יְבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ.	רב יהודה

כעת עוברת הגמרא לדבר על גודל צדקתו של פלטי בן ליש ושל אחרים שעמדו בניסיון של התגברות על היצר.

בתחילה עוסקת הגמרא ביחס בין שני מקורות בספר שמואל:

שמו"א כה, מד: וְשֹׁאוֹל נָתַן אֶת מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפִלְטִי בֶן לִישׁ אֲשֶׁר מִגְּלִים.

שמו"ב ג, יד-טו: וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל אִישׁ בִּשְׂתֵּי בֶן שֹׁאוֹל לֵאמֹר תִּנָּה אֶת אִשְׁתֵּי אֶת מִיכַל אֲשֶׁר אֲרִשְׁתִּי לִי בְּמֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים. וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשְׂתֵּי וַיִּקְחָהּ מֵעַם אִישׁ מֵעַם פְּלִטְיָאֵל בֶּן לִישׁ. וַיִּלְךְ אֶתָּה אִישָׁה הַלֹּוֹךְ וּבָכָה אַחֲרֶיהָ עַד בְּחָרִים וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו אֲבָנֵי לֶךְ שׁוֹב וַיֵּשֶׁב.

30. מה שואל רבי יוחנן למקרא שני מקורות אלה, וכיצד הוא משיב על שאלתו?

על תשובתו של רבי יוחנן ישנם לכאורה שני קשיים מפסוקים אלה.

31. מה הקושי העולה מן המילים וַיִּלְךְ אֶתָּה אִישָׁה, וכיצד הוא מתורץ?

---

32. מה הקושי העולה מן המילים הַלֹּוֹךְ וּבָכָה, וכיצד הוא מתורץ?

---

33. מה דרשו חז"ל על המילים עד בְּחָרִים?

---

34. הגמרא משווה בין פלטי בן ליש, ובין בועז ויוסף. דרג אותם לפי מעלת צדיקותם מן הנמוך לגבוה, וכתוב ליד כל אחד

מה היה מעשה הצדיקות שלו בהשוואה לזה שמתחתיו.⁶

שם	צדקתו ביחס לאחרים
3	
2	
1	

35. הדרשות של רבי יוחנן על הפסוק ממשלי לא, כט: רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלן.

הפסוק	על מי מדבר הפסוק לפי רבי יוחנן
רבות בנות עשו חיל	
ואת עלית על כלן	

36. שלוש הדרשות על הפסוק ממשלי לא, ל: שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הַיָּפִי אִשָּׁה יֵרָאֵת ה' היא תתהקל.

הפסוק	על מי מדבר הפסוק לפי רבי יוחנן	דרשה הנוספת 1	דרשה הנוספת 2
שֶׁקֶר הַחֵן			
וְהַבֵּל הַיָּפִי			
יֵרָאֵת ה' היא תתהקל			

8) מת לו מת: דף כ ע"א

במחלוקת שבמשנה בין ת"ק ורבי יהודה, הביא רבי יהודה ראייה לשיטתו מדוד המלך שהלך אחר מיטת אבנר. חכמים במשנה דוחים את ראייתו, ואומרים שמעשה זה של דוד בא כדי לפייס את העם. בעקבות זאת עוסקת הגמרא במות אבנר.

1. הגמרא מביאה ברייתא שבה מחלוקת נוספת בין חכמים ובין רבי יהודה, על מיקומן של הנשים בשעת ההלויה. גם כאן שורש המחלוקת נעוץ בשאלה אם ניתן ללמוד מן המעשה של דוד, או שהיה זה מעשה חריג שנועד לפייס את העם. שימו לב להנחה היסודית של גמרא – ברור שגברים ונשים לא נמצאים יחד בזמן ההלוויה. השלם את המשפטים הבאים:

ת"ק אומר שיש מקומות שבהם נהגו שהנשים יוצאות _____ המיטה, ואז הנשים יוצאים _____ המיטה, ולעומת זאת במקומות אחרים נהגו שהנשים יוצאות _____ המיטה, ואז הנשים יוצאים _____ המיטה.

רבי יהודה אומר שתמיד הנשים יוצאות _____ המיטה, ואז הנשים יוצאים _____ המיטה. הוא מביא ראייה לדבריו מתיאורו של דוד המלך שהלך _____ מיטתו של אבנר.⁷

2. רבא מביא דרשה לפסוק בשמו"ב ג, לה: וְיָבֵא כָּל הָעָם לְהַפְרוֹת אֶת דָּוִד לֶחֶם, כדי ללמד שלדוד היה צורך לפייס את העם. הדרשה מבוססת על כך שבפסוק שעמד בפני רבא היה הבדל בין הקרי ובין הכתיב. הסבר (באופן כללי) מהו כתיב ומהו קרי: _____

_____

3. בפסוק שדרש רבא הכתיב היה _____, אך לעומת זאת הקרי היה _____.

4. רבא דרש שהכתיב והקרי משקפים שני שלבים כרונולוגיים ביחס של העם לדוד לאחר רצח אבנר. הקרי משקף את השלב _____ ולעומתו הכתיב משקף את השלב _____.

5. בהמשך מביאה הגמרא מחלוקת בין רב יהודה ובין רבי יצחק בשאלה אם אבנר נענש בגלל שלא מחה בשאול. רב יהודה סובר שאבנר _____, ולעומתו סובר רבי יצחק שאבנר _____.

6. על מה היה על אבנר למחות בשאול (ראה רש"י ד"ה למחות בשאול)? _____

_____

הן רב יהודה והן רבי יצחק מתבססים על הפסוקים בשמו"ב ג, לג-לד: וַיִּקְנָן הַמֶּלֶךְ אֶל אֲבִנֵר וַיֹּאמֶר הַכְּמוֹת נָבָל יְמוֹת אֲבִנֵר. וְדָד לֹא אֶסְרוֹת וְרָגְלִיד לֹא לְנַחֲשֵׁתִים הִגָּשׁוּ כַּנְּפוֹל לִפְנֵי בְּגֵי עֹלָה נִפְלָת וַיִּסְפוּ כָּל הָעָם לִבְכוֹת עָלָיו.

7. כיצד מפרש רב יהודה את המילים וְדָד לֹא אֶסְרוֹת וְרָגְלִיד לֹא לְנַחֲשֵׁתִים הִגָּשׁוּ? _____

_____

8. כיצד מפרש רבי יצחק את המילים וְדָד לֹא אֶסְרוֹת וְרָגְלִיד לֹא לְנַחֲשֵׁתִים הִגָּשׁוּ? _____

_____

9. איזה סימן פיסוק יש לשים אחר המילים הַכְּמוֹת נָבָל יְמוֹת אֲבִנֵר לפי רבי יצחק? _____

_____

10. לדעת הסובר שאבנר מיחה בשאול, מדוע הוא נענש ונרצח? _____

_____

מילים בארמית לשינון

מאן – מי   דאמר – שאמר   מאי – מה.

שפת אמת נח שנת תרמ"ב
בענין דור המבול והפלגה שהיה הדורות הולכין ומתוקנים מדריגה אחר מדריגה כחשבון המשניות דאבות (ה, ב): עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאַדָּם עַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ כּוֹי שֶׁהָיוּ מְכַעְסִין <וּבְאִין> עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם <אַת מִי> הַמְּבּוּל, והם נאבדו לגמרי, שהיה רק רֶעַךְ כֶּל הַיּוֹם. ואח"כ דוֹר הַפִּלגָה הִיא לַהֵם הָאֶחָדוֹת כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יא, א) שָׂפָה אֶחָת כּוֹי <וּדְבָרִים אֶחָדִים> רַק שֶׁלֹּא הִיא כְּנַסְיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם וְלֹא נִתְקַיִּים. וַאֲמָרוּ שֶׂפָא אֲבָרְהָם אֲבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכָר כְּלָן וְלֹא נָאבְדוּ לְגַמְרֵי כְדוֹר הַמְּבּוּל. ואח"כ עֲשָׂרָה נְסִיווֹת, עֲשָׂרָה נְסִיִּים שִׁזְכוּ אַח"כ בְּנֵיֵי הַלְעָלוֹת הַהֵנְהִיגָה לַהֵשֵׁם יַתְבַּרְךָ שׁוּזָה הוֹרָאֵת הַנִּיִּסִּים. וְכַעֲיִן זֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת כִּךְ הַסָּדֵר גַּם בְּכָל פֶּרֶט הָאָדָם - שֶׁמְקוּדָם יֵשׁ תָּהוּ וְבַהּ וְצָרִיכֵן יִגְיַע לְבוֹא לְבַחֲנֵינַת הָאֶחָדוֹת, אַח"כ צָרִיכֵן לַיִיגַע שִׁיחַיָה הָאֶחָדוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם:

7 שאלת הרחבה: מה הטעם לכל אחת משתי השיטות על מיקום נשים בזמן ההלוויה (עיין בתוס' ד"ה נשים לצאת לפני המטה)?

סוף דף כ ע"א – תחילת דף כ ע"ב

הסברו של רב תחליפא לדרגש

1. מהו דרגש לפי הסברו של רב תחליפא?

ההבדל בין מיטה ובין דרגש.

הגמרא מביאה את ההסבר של ר' ירמיה בשם רבי יוחנן להבדל בין מיטה ודרגש, דוחה אותו ומביאה הסבר חדש.

1. מה ההבדל במבנה בין דרגש ובין מיטה רגילה לפי ר' ירמיה בשם רבי יוחנן?
דרגש סירוגו _____, מיטה סירוגה _____.

2. הגמרא מקשה על התיאור של ר' ירמיה בשם רבי יוחנן, מברייתא. העתק את לשון הברייתא (שים לב היכן היא מסתיימת):

3. כיצד מקשה הגמרא מן הברייתא על התיאור של ר' ירמיה? לפי הברייתא משייפים קרשי המיטה ב_____. מטרת השיוף הזה היא _____ את קרשי המיטה (רש"י ד"ה משישופם בעור הדג). לפי דברי ר' ירמיה בשם רבי יוחנן, יש חבלים מסורגים על חלקם העליון של קרשי המיטה, והם מסתירים את הקרשים. לפי זה אין צורך ל_____ את הקרשים.

4. מה ההבדל במבנה בין דרגש ובין מיטה רגילה לפי הפירוש החדש של הגמרא?

לפי הפירוש החדש, גם בדרגש וגם במיטה הסירוג _____, כלומר הקשירה נעשית באמצעות רצועות שעוברות בתוך הקרש. ההבדל הוא בדרך קשירתו של המצע אל הקרש. במיטה הרצועות של המצע מתחברות ישירות אל _____ שדרכו הן עוברות. לעומת זאת, בדרגש הרצועות של המצע מתחברות ל_____ אחרות שהן עוברות בתוך הקרש (העזר ברש"י ד"ה באבכתא).

דין דרגש באבלות

ראינו בעמוד הקודם (דף כ ע"ב) שני חלקים של ברייתא המלמדת שבדרגש אין כפיית המיטה הרגילה שבאבלות: דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו. רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו.

5. כמי הגמרא פוסקת?

6. על איזו מיטה אומרת הגמרא שמספיק לזקוף אותה?

מילים בארמית לשינון

שכח – מצוי.

הוה – היה

שמיה – שמו

גילדאי – רצענים, מעבדי עורות   אעולי ואפוקי – נכנסות ויוצאות

10) פרשת המלך דף כ ע"ב

מלך במלחמת רשות

1. עיין במשנה סנהדרין פרק א משנה ה. האם יש הבדל בין הנאמר שם לבין האמור במשנתנו? _____
2. איך מתרצת הגמרא את הכפילות בין המשניות? _____

פרשת המלך

בספר שמו"א ח, יא-יז, מופיעה פרשת המלך, המתארת את הזכויות של המלך ביחס לנתיניו.

1. הגמרא מביאה מחלוקת בין רב לשמואל על השאלה האם באמת מותרים למלך כל הדברים הכתובים בפרשת המלך. לדעת שמואל _____, ואילו לדעת רב _____ לפי הדעה הסוברת שכל האמור בפרשת המלך אינו מותר למלך, המטרה לאמירת פרשה זו ע"י שמואל היא _____, וזאת על פי מדרש ההלכה על הפסוק _____, המלמד ש _____.

2. הגמרא מביאה ברייתא ובה מחלוקת תנאים, הדומה למחלוקת בין רב לשמואל. דעתו של רב דומה לדעתו של _____, ודעתו של שמואל דומה לדעתו של _____.

3. בהמשכה של הברייתא מובאת דעתו של _____, האומר שבניי נצתו שלוש מצוות עם כניסתם לארץ, והן: _____ . מדבריו אנו רואים שמינוי מלך הוא _____.

4. לאחר מכן מביאה הגמרא ברייתא חולקת: רבי נהוראי אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן שנאמר ואמרת אשימה עלי מלך וגו'. עיין ברש"י והשלם: _____

5. המילים "פרשה זו" מדברים על _____ כאשר רבי נהוראי מדבר על "תרעומתן" הוא מתכוון לכך שאמרו _____.

5. לפי הדעה הסוברת שמצוה למנות מלך, צריך לפרש מדוע שמואל כעס על ישראל כאשר ביקשו ממנו מלך. הגמרא מביאה ברייתא ובה רבי אלעזר מסביר שבימי שמואל היו שתי קבוצות שביקשו מלך. הקבוצה הראשונה היתה הקבוצה של _____, והם אמרו לשמואל _____ . הקבוצה השניה היתה הקבוצה של _____, והם אמרו לשמואל _____ . כעסו של שמואל היה כלפי הקבוצה של _____.

6. הגמרא הביאה לעיל ברייתא על שלוש מצוות שנצטוו ישראל לקיים בכניסתם לארץ. הגמרא מנסה לברר באיזה סדר יש לקיים את שלוש המצוות. _____

6. לפי מסקנת הגמרא, באיזה סדר יש לקיים את המצוות הללו? _____

7. מאיזה פסוק למדה הגמרא שמלך ישראל יושב על כסא ה' ? _____

8. מאיזה פסוק למדה הגמרא שמצוות מינוי מלך קדמה למצוות מלחמה בעמלק? _____

9. מאיזה פסוק בחומש דברים למדה הגמרא שמצוות מלחמה בעמלק קודמת לבניין בית המקדש? _____

10. מאילו פסוקים בספר שמואל, הביאה הגמרא ראיה נוספת לכך שמצוות מלחמה בעמלק קודמת לבניין בית המקדש? _____

(10) מלכות שלמה דף כ ע"ב

לאחר שהגמרא הביאה את הפסוק על שלמה המלמד שמלך ישראל יושב על כסא ה', עברה הגמרא לעסוק בשלבי ההדרדרות של מלכות שלמה

1. מאיזה פסוק למד ריש לקיש שבתחילה מלך שלמה גם על העליונים?
_____
2. עיין ברש"י ד"ה בתחילה, וכתוב מה היה הגורם להדרדרות במלכות שלמה.
_____
3. איזה פסוק מתאר לפי ריש לקיש את מלוכת שלמה על התחתונים?
_____
4. מהן שתי הדעות לגבי מיקומם של המקומות 'תפסח' ו'עזה'?
_____
5. מאיזה פסוק למדה הגמרא שבהמשך ההדרדרות של מלכות שלמה הוא מלך רק על ישראל?
_____
6. מאיזה פסוק למדה הגמרא שבהמשך ההדרדרות של מלכות שלמה הוא מלך רק על ירושלים?
_____
7. מאיזה פסוק למדה הגמרא שבהמשך ההדרדרות של מלכות שלמה הוא מלך רק על מטתו?
_____
8. מאיזה פסוק למדה הגמרא שבהמשך ההדרדרות של מלכות שלמה הוא מלך רק על מקלו?
_____
9. לפי הדעה השניה, מלך שלמה לבסוף על _____, ולא על מקלו.
10. מה היה סופו של שלמה המלך, האם חזר למלוך או לא?
_____

(11) והוא נוטל חלק בראש דף כ ע"ב – כא ע"א

1. עיין במשנה והעתק את הדין המדבר על שלל למלך.
_____
2. כיצד מתחלק השלל בין המלך ובין העם?
_____

השלל	כיצד מתחלק בין המלך ובין העם	המקור לאופן החלוקה
אוצרות מלכים		
שאר ביזה		הפסוק:

3. במה דומה חלוקת השלל בין המלך ובין העם, לצורת חלוקת לחם הפנים במקדש?
_____

רבי שלמה מרדומסק / תפארת שלמה על התורה – פרשת חיי שרה

ויקם אברהם מעל פני מתו. במדרש רבה מלמד שהיה רואה מלאך המוות מתריס כנגדו (ארי"י מן הן תנינן מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפלין וכל מצות שבתורה מן הכא ויקם וידבר עכ"ל) הנראה בביאור המדרש כי לכאורה אין להבין מה היה קשה לו לבעל המדרש הזה ואיך מוכח מן המקרא הזה. אכן הנראה לי בכונת המדרש כי יש לדון בהכתוב שנאמר (בראשית כג, ב) ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה ולא נאמר שעשה כן והספידה רק תיכף ומיד כתיב ויקם אברהם מעל פני מתו למה התנחם מלהספידה. לכן בא הבעל המדרש לתרץ שהיה רואה מלאך המוות מתריס כנגדו כו' והענין הוא על דרך הכתוב (שמות ג, ו) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים. ורצה לומר דהנה זה כלל גדול במעלות הצדיקים המתהלכים לפני אלקים בתמים אף אם חלילה באה אליהם מדת הדין לאיזה יחיד או רבים חס וחלילה לא יתנו לבם להתבונן מהות הצרה ההיא רחמנא ליצלן ולא יפול לבבם להקשות מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת כי לבם נכון ובטוח בד' כי צדיק וישר הוא א"ל אמונה ואין עול (דברים לב, ד) ונהפוך הוא כי מפי עליון לא יצאו הרעות רק כולם מכוונים לטובה, ולכך באותו הענין כאשר ראה משה רבנו עליו השלום מראה הסנה המורה על הגלות ולא רצה להתבונן מה זה ועל מה זה. אך ויסתר פניו כי ירא מהביט ולהסתכל אל בחינת האלקים והדינין פן יקשה בעיניו על ככה. והא ראייה כאשר הלך בשליחות הזה ושם לבו לצערן של ישראל לא יכול לסבול עוד וצעק ואמר (שמות ה, כב) למה הרעות ונענש מיד באמור לו עתה תראה ולא יותר כמאמר חכמינו ז"ל. וזה שאמר הכתוב (תהלים לד, יג) מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב. רצה לומר מי הצדיק אשר כל הימים רואה כי הכל רק טוב מה' יתברך כנזכר לעיל. אז ממילא על ידי כך יצור לשונו מרע כי לא ירע בעיניו כלל על ה' יתברך. והנה כן הדבר היה אצל אברהם אבינו עליו השלום כשבא לספוד לשרה ראה מלאך המוות מתריס כנגדו רצה לומר כשהתחיל להתבונן על מיתת שרה הצדיקת הראשונה אשר בעולם אשר היתה אם כל בניי ותיקון חוה ורוח הקודש מדברת מתוך גרונה ועתה פתאום עליו אחרי מעלת העקידה שזכתה לבן צדיק כזה ולא הועיל לה כלום. כל זה היה היצר הרע מכניס בלבו של אברהם אבינו לבעבור יוקשה בעיניו וירע על מעשי אלהים אשר עשה לה. לכן כשראה זה מיד פירש ולא הספידה ויקם מעל פני מתו וידבר דברים אחרים כנ"ל:

11) לא ירבה לו נשים דף כא ע"א

ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו

הפסוק בספר דברים ביחס למלך אומר (יז, יז): **וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר לִבּוֹ וְכִסֹּף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד.**

1. כמה נשים יכול המלך לישא, בלי לעבור על האיסור? לפי ת"ק במשנה - _____

לפי רבי יהודה במשנה - _____, לפי רבי שמעון במשנה - _____

2. כיצד מפרש רבי יהודה את הקשר בין שני חלקי הפסוק: א. "ולא ירבה לו נשים". ב. "ולא יסור לבבו"?

_____

3. כיצד מפרש רבי שמעון את הקשר בין שני חלקי הפסוק: א. "ולא ירבה לו נשים". ב. "ולא יסור לבבו"?

_____

4. מדוע אומרת הגמרא שרבי יהודה ממשנתנו דריש טעמא דקרא?

_____

5. מדוע אומרת הגמרא שרבי שמעון ממשנתנו לא דריש טעמא דקרא?

_____

הגמרא מביאה ראיה מברייתא שבדרך כלל רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא.

הלוואה תמורת משכון מוזכרת בתורה בשמות כב, כד-כו: **אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה לֹא תִשְׁיָמוּן עָלָיו נֶשֶׁף: אִם חֶבֶל תִּחַבֵּל שְׁלֵמֹת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ:** כי הוא כסותה לְבִדָּה הוא שְׁמֵלְתוֹ לְעָרוֹ בְּמָה יִשְׁכַּב וְהִיא כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אָנִי; וכן בדברים כד, י-יג: **כִּי תִשָּׂה בְּרַעְךָ מִשָּׂאת מְאוּמָה לֹא תָבֵא אֶל בֵּיתוֹ לְעַבְט עֲבָטוֹ: בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נִשָּׂה בוֹ יוֹצִיא אֶלְיָךְ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה: וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בְּעַבְטוֹ: הַשֵּׁב תִּשְׁיָב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כִּבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשֵׁלְמֹתוֹ וּבִבְרַכְךָ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ:**

6. לפי פסוקים אלה (ולפי המילים המודגשות בפסוקים), איזו חובה יש למלוה תמורת משכון ביחס ללווה העני ולא ביחס ללווה עשיר?

_____

הברייתא שהגמרא מביאה עוסקת בהלוואה לאשה אלמנה תמורת משכון. בתורה נכתב האיסור (דברים כד, יז): **וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֹד אֶלְמָנָה, בַּתוֹךְ פְּרִשְׁיָהּ הָעוֹסֶקֶת בְּעֲנִיִּים, בַּהֲלוּוָהּ לָהֶם וּבַמִּתְנֹת עֲנִיִּים.**

7. עיין בברייתא וכתוב:

לדעת רבי יהודה מותר / אסור להלוות אלמנה עשירה תמורת משכון.

לדעת רבי שמעון מותר / אסור להלוות אלמנה עשירה תמורת משכון.

8. לכל הדעות, אסור להלוות אלמנה ענייה תמורת משכון. מה הבעיה לדעת רבי שמעון במלווה אלמנה ענייה תמורת משכון (ראה רש"י ד"ה משיאה שם רע)?

_____

9. הגמרא מסבירה שבד"כ רבי יהודה _____ דריש טעמא דקרא, אך כאן מדובר במקרה חריג כי _____

_____ ; ומצד שני בד"כ רבי שמעון _____ טעמא דקרא, אך כאן מדובר במקרה חריג שבו יש כפילות בפסוק והמילים בפסוק _____ לכאורה מיותרות. ממילים אלה אנו לומדים שלא מדובר בטעם של המצוה אלא בציווי נוסף.

מילים בארמית לשינון

שמעינן – שמענו   אמרינן – אמרנו   אלמא – מכאן רואים. בעלמא – בדרך כלל   שאני הכא – שונה כאן

לא ירבה לו נשים דף כא ע"א

ולא ירבה לו נשים – כמה ומניין

ראינו שת"ק במשנה לומד שמלך יכול לשאת לכל היותר 18 נשים. הגמרא מנסה למצוא את המקור לכך, ונקודת המוצא שלה היא פסוקים מספר שמו"ב ג, ב-ה המדברים על שש נשי דוד: וַיִּגְדְּלוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן וַיְהִי בְּכוֹרוֹ אֲמִנּוֹן לְאֶחָיִנֶעַם הַיִּזְרְעֵאלִית: וּמִשְׁנֵהוּ כְּלָאֵב לְאֶבְיָגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמֶלִי וְהַשְּׁלִשִׁי אֲבִישׁוֹן בֶּן נֶחֱמִישִׁי וְהַרְבִּיעִי אֲדִנְיָה בֶן חַגִּית וְהַחֲמִישִׁי שְׁפָטָה בֶן אֲבִיטָל: וְהַשְּׁשִׁי יִתְרָעַם לְעִגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד אֵלֶּה יִגְדְּלוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן: מאוחר יותר, נתן אומר לדוד בנבואת התוכחה שלו (שמו"ב יב, ז-ח): וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל דָּוִד אֲתָה הָאִישׁ כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי מִשְׁחַתִּיךָ לְמִלְכָּךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֲנֹכִי הַצֹּלְתִיךָ מִיַּד שָׂאוֹל: וְאֲתָנָה לְךָ אֵת בֵּית אֲדִנְיָה וְאֵת נְשֵׁי אֲדִנְיָה בְּחִיקָה וְאֲתָנָה לְךָ אֵת בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה וְאִם מָעַט וְאַסְפָּה לְךָ כְּהֵנָה וְכְהֵנָה:

1. כיצד למדה הגמרא מהמילים "וְאַסְפָּה לְךָ כְּהֵנָה וְכְהֵנָה" שלמלך מותר לשאת 18 נשים?
_____
  2. כיצד דרש רבינא את המילים "וְאַסְפָּה לְךָ כְּהֵנָה וְכְהֵנָה"?
_____
  3. כיצד דרש מי שדורש את האות ו' את המילים "וְאַסְפָּה לְךָ כְּהֵנָה וְכְהֵנָה"?
_____
  4. מדוע, לפי הסבר הגמרא, התנא שלנו לא דרש את המילים כמו רבינא וכמו מי שדורש את האות ו'?
_____
  5. הגמרא מקשה היכן מנויה מיכל בין נשות דוד, ורב מזהה את מיכל עם האשה _____ הנזכרת בפסוק כאשת דוד. הוא מביא ראיה משמשון שהמילה _____ הוא כינוי לאשה חביבה. הגמרא מקשה כיצד נכתב שלאשה זו היה בן, הרי מיכל נענשה שלא יהיה לה בן עד יום מותה, ורב חסדא מתרץ ש _____ לפי תירוץ רב חסדא, מיכל מתה בחברון, והגמרא מקשה ואומרת שהאירוע שבגללו נענשה מיכל היה בכלל בירושלים. משום כך מתרצת הגמרא ש _____
  6. הגמרא מקשה מן הפסוק בספר שמואל ב ה, יג: וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם אַחֲרֵי בָּאוּ מִחֶבְרוֹן וַיִּגְדְּלוּ עוֹד לְדָוִד בָּנִים וּבָנוֹת: הגמרא מבינה מן הפסוק הזה ש _____, וזאת בסתירה לדין במשנה האומר שלמלך יכולות להיות רק _____ בעקבות הסתירה, חוזרת בה הגמרא מההבנה הזו, ומחליפה אותה בהבנה חדשה: _____
  7. כיצד מסביר רב יהודה בשם רב את ההבדל בין פלגשים ובין נשים?
_____
- הגמרא מביאה מימרות נוספות בשם רב יהודה בשם רב:
8. כמה מפקדים מצבאו של דוד, היו לפי דברי רב יהודה בשם רב, בנים של אשת יפת תואר?
_____

מילים בארמית לשיון

שית – שש   תמני סרי – שמונה עשרה   תרתי סרי – שתים עשרה.   מאן – מי   דינן – שלנו

בראשית כד: וַיִּרְבְּקָה אִחַ וַיִּשְׂמוּ לָבֶן וַיִּרְץ לָבֶן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵינָן... וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' לְמַעַן תַּעֲמִד בְּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמִקּוּם לְגַמְלִים.

בראשית רבה ט, ז: ...אמר רבי יוסי בן רבי דוסא: כנען הוא אליעזר, ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך - וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' (בראשית כד, לא). אמר רבי יעקב בשם ר' יוחנן דבית גוברין... ומה אם אליעזר ע"י ששרת את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, ישראל שעושין חסד עם גדוליהם ועם קטניהם בדיהם ורגליהם על אחת כמה וכמה...

שפת אמת פרשת חיי שרה שנת תרל"ד: במדרש ע"י ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לברוך. וכן בכל איש ע"י אמונה כראוי לעבודת השם יתברך אדון כל, בודאי יוצא מכלל ארור לברוך, וכן יוכל להוציא כל הנבראים מקללה. שכתוב ז"ל שבגלות כל יום קללתו מרובה. וע"י אמונה בהשם יתברך יוכל להוציא כל דבר לברכה...

(12) פרשת אמנון ותמר דף כא ע"א - ע"ב

לאחר מספר מימרות של רב יהודה בשם רב, מביאה הגמרא מימרות שלו המפרשות את פרשת אמנון ותמר. מומלץ לפני לימוד הגמרא לקרוא את הפרשה בספר שמואל ב פרק יג.

1. כיצד מוכיח רב יהודה בשם רב שמעכה אמה של תמר היתה אשת יפת תואר?
_____
2. מה אמר רב יהודה בשם רב על חכמתו של יונדב בן שמעה אחי דוד?
_____
3. אילו לביבות הכינה תמר לאמנון, לפי עצת יונדב בן שמעה?
_____

רבי יוסף חיים מבגדד (תקצ"ד-תרס"ט), בניהו בן יהוידע (ביאורים וחיידושים על אגדות התלמוד): שם אמר רב יהודה אמר רב שעשתה לו מיני טיגון. יש לומר מאי קמשמע לן ולמה הוצרך לפרש לנו דבר זה, דמאי נפקא מינה אם טיגון ואם בישול. ונראה לי בס"ד דבא לתרץ בזה קושית העולם דמקשים איך דוד המלך עליו השלום לא נרגש בערמתו במה שבקש שתבא אצלו ותעשה לפניו, שאם היא יודעת לבשל יותר טוב מכל האומנים תבשל בביתה ותשלח לו קדרת התבשיל כמו שהיא ויאכל, ולמה תבא אצלו, אלא ודאי כונתו לשכב עמה, ולכן פירש לנו שהדבר ההוא שבקש לא היה מיני בישול אלא מיני טיגון, והיינו כי הבישול מבשלים אותו בקדרה שיש לה כסוי, והתבשיל יתבשל בקדרה כשהיא מכוסית, ואז יהיה חומו שמור בקדרה, ואם יוליכו הקדרה ממקום למקום לא יתקרר התבשיל, ולכן אפשר שתבשל בביתה ואחר כך יוליכו הקדרה כמו שהיא לביתו ויאכל, אמנם הוא ביקש דבר של מיני טיגון שמטגנין אותו במחבת שדרכו לטגנו במחבת גלויה בלי כיסוי, ולכן אין חומו שמור ועצור בו וקרוב להתקרר, ויש טיגון שאינו טוב לאכלו קר ולכן רצה שתבא אצלו ותטגן לפניו כדי שהוא יאכל סמוך לטיגון, ונמצא שבה עשה טעם לבקשתו ולא נודעה ערמתו.

4. איזה גדר גדול גדרה תמר, לפי רבי יהושע בן קרחה, כאשר עשתה פומבי למעשה שעשה בה אמנון?
_____
5. מה, לפי מסקנת הגמרא, תיקן בית הדין של אותו הדור, לאחר מעשה תמר?
_____

(13) אדניה בן חגית דף כא ע"ב

1. כיצד נוכח אדניה בן חגית שאינו ראוי למלוך (ראה רש"י ד"ה שבקש להולמו ולא הולמתו)?
_____
2. אילו דברים, לפי רב יהודה בשם רב, היו מיוחדים ברצים של אדניה בן חגית?
_____

(14) לא ירבה לו סוסים וכסף וזהב לא ירבה לו מאד דף כא ע"ב

1. על אילו סוסים חל האיסור לא ירבה לו סוסים (הקף את כל התשובות הנכונות):
א. סוסי מרכבתו. ב. סוסי פרשיו. ג. סוסי נוי.
2. כמה סוסים על מלך להרבות כדי לעבור על האיסור? א. 1 ומעלה. ב. 2 ומעלה. ג. 3 ומעלה. ד. 4 ומעלה.
3. על כמה איסורים עובר מלך שהרבה לו עשרה סוסים? א. 2 איסורים. ב. 10 איסורים. ג. 3 איסורים. ד. איסור 1.
4. לפי מסקנת הגמרא, מה נלמד מהמילה לו בפסוק "לא ירבה לו סוסים"?
_____
5. לפי מסקנת הגמרא, מה נלמד מהמילה לו בפסוק "וכסף וזהב לא ירבה לו מאד"?
_____
6. לפי מסקנת הגמרא, מה נלמד מהמילה לו בפסוק "לא ירבה לו נשים"?
_____

14) שלמה המלך דף כא ע"ב

1. כיצד מיישבת הגמרא את הסתירה בין הפסוק (מל"ב ה, ו): וַיְהִי לְשִׁלְמֹה אֲרָבָעִים אֶלֶף אֲרוֹת סוּסִים לְמִרְכָּבוֹ וּשְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים, ובין הפסוק (דהי"ב ט, כה): וַיְהִי לְשִׁלְמֹה אֲרָבַעַת אֲלָפִים אֲרוֹת סוּסִים וּמִרְכָּבוֹת וּשְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים וַיִּנְיַחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעַם הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַם (שני תירוצים)?

---

2. אילו שתי תוצאות נגרמו לפי הגמרא שלנו בגלל נישואי שלמה עם בת פרעה?

---

3. כיצד נכשל שלמה בשני מקראות שבתורה שנתגלה טעמים?

---

15) וכותב לו ספר תורה לשמו דף כא ע"ב – כב ע"א

1. במה דומה מצוות כתיבת ספר תורה של מלך למצוות כתיבת ספר תורה של הדיוט, ועל איזה ספר תורה של המלך מדובר?

---

2. מהמילים וכתב לו את משנה התורה הזאת בפסוק - וַהֲיָה כְּשֶׁבִתּוּ עַל כְּסֵא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מְלִפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם (דברים יז, יח), לומדת הגמרא שני דברים. ביחס למלך היא למדה את החובה. ביחס לכתב של התורה היא למדה.

---

3. כמה פסוקים על משה, מביאה הגמרא כדי להשוות בין עזרא הסופר ובין משה רבינו?

- א. 1. ב. 2. ג. 3. ד. 4.

4. עזרא היה ראוי שתינתן תורה על ידו לישראל. איזה דבר נעשה על ידו במקום זה?

---

5. מדוע לפי הגמרא, לא ידעו היהודים לבאר לבלשצר את המילים שנכתבו על הקיר בזמן המשתה?

---

6. מתי בדיוק השתנה הכתב העברי (ראה רש"י ד"ה וכתב הנשתון)?

---

7. לפי רבי, באיזה כתב נתנה התורה לישראל?

---

8. מהם שני הפירושים שניתנו בגמרא לדברי הפסוק: שְׁוִיִּתִּי ה' לְנֶגְדִי תְמִיד כִּי מִימִינִי בַל אֶמוּט (תהלים טז, ח)?

---

9. לפי רבי שמעון בן אלעזר, מדוע לא הבינו במשתה בלשצר את הכתובת שעל הקיר?

---

16) ואין משתמשין בשרביטו דף כב ע"א

1. כיצד אבישג היתה מותרת לשלמה, ומדוע היתה אסורה על אדוניה?
_____
2. מדוע דוד לא נשא את אבישג לאשה (ראה רש"י ד"ה אסירת לו)?
_____
3. איזה איסור התירו לדוד כדי שאבישג תוכל לשמש אותו?
_____

17) אשתו של אדם דף כב ע"א – כב ע"ב

1. מה לא התירו לדוד כדי שאבישג תוכל לשמש אותו?
_____
2. על מה לפי רבי אלעזר מוריד המזבח דמעות?
_____
3. איזה חטא גורם למות אשתו של אדם⁸?
_____
4. למה משווה הגמרא את מות אשתו הראשונה של אדם?
_____
5. כתוב כמה קשה מות אשה על בעלה לפי דברי רבי אלכסנדר, רבי יוסי בר חנינא ורבי אבהו.
_____
6. על פי איזה פסוק השוותה הגמרא את זיווגו של אדם לקריעת ים סוף⁹?
_____
7. לפי מסקנת הגמרא, על איזה נישואין נאמר שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף?
_____
8. לפי רבי שמואל בר נחמן, למה אין תמורה?
_____
9. איזו סתירה מצאה הגמרא בדברי רב יהודה לבנו רב יצחק ביחס לאשתו, וכיצד תורצה הסתירה?
_____
10. כיצד למדה הגמרא שאין איש מת אלא לאשתי ושאין אשה מתה אלא לבעלה?
_____

8 למעוניינים להרחיב לתוספת ביאור, עיינו בגמרא המקבילה: בבלי זבחים כט ע"ב ברש"י ד"ה מבקשין ממנו, ובתוס' ד"ה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו.
9 למעוניינים להרחיב לתוספת ביאור, עיינו בגמרא המקבילה: סוטה ב ע"ב וברש"י שם.

18) תספורת למלך וכהן דף כב ע"ב

1. השלם את הטבלה הבאה :

המקור	כל כמה זמן מסתפר	
		מלך
		כהן גדול
		כהן הדיוט

2. מנין שהזמן הקצר ביותר לקבלת נזירות הוא 30 יום?

3. רב פפא מסתפק אם כהן הדיוט מסתפר כל 29 ימים או כל 30 ימים (ראה רש"י ותוס' ד"ה לא לירבו כלל). מה תשובת אב"י, ועל מה היא מבוססת?

תספורת ושתיית יין לכהנים בזמן הזה

ביחזקל מד, כ-כא נכתב: וְלֹאֲשֵׁם לֹא יִגְלַחוּ וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ כְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת רְאֲשֵׁיהֶם. וַיֵּין לֹא יִשְׁתּוּ כֹל כֹּהֵן בְּבֹאֵם אֶל הַקֶּצֶר הַפְּנִימִית. הגמרא בוחנת את היחס בין שני האיסורים, ואת הדין לגביהם בזמן הזה שחרב בית המקדש בעוונותינו. נקודת המוצא היא שהסמיכות שלהם בפסוקים מלמדת על דמיון.

1. בתחילת הסוגיה לומדת הגמרא שאיסור שתיית יין לכהנים הוא רק בזמן ביאה למקדש. עיין בפסוק שהובא לעיל מיחזקאל ובויקרא י, י, וכתוב על מה מבוסס לימוד זה?

2. כיצד למדה הגמרא ששיטת חכמים החולקים על רבי היא שכהנים אסורים בשתיית יין בזמן הזה לעולם?

3. מדוע אין סתירה בין מה שלמדה הסוגיה בתחילה בשתיית יין לכהנים אסורה רק בזמן ביאה למקדש, ובין שיטת חכמים החולקים על רבי (ראה רש"י ד"ה התם היינו טעמא)?

4. כאשר יוקם בית המקדש בב"א, נזדקק מיד לכהנים המוכנים לעבודה במקדש. משום כך אסרו חכמים על הכהנים לשתות יין אע"פ שלא אסרו לגדל שער. מה ההבדל בין שיער ובין יין (יותר מכדי רביעית) לפי התירוץ הראשון בגמרא, ומה ההבדל לפי רב אשי?

5. לפי רב אשי, איזו הלכה עברה במסורת, ואפילו יחזקאל לימד אותה והסמיך אותה לפסוק בנבואתו, ובכ"ז היא לא נתקבלה להלכה?

6. מהי התספורת המיוחדת הלוליינית שמסתפר כהן הדיוט?

7. מי הוציא ממון רב כדי ללמוד להיות ספר ולהסתפר בתספורת של הכהן הגדול, על מנת שילמדו ממנו?